

BOŽÍ LÍTOST A TRÁPENÍ

Kázání ze soboty 29.9.2018 – br. Josef Dvořák

„Ti vypadlíci (zrůdy) jsou na zemi v těch dnech a také i potom, kdy vcházel synové těch bohů k dcerám toho člověka a rodily jim... Bůh zalitoval, že na zemi stvořil člověka a trápil se ve svém srdci.“ (Gn 6,1–6)

Vážené mi bohoslužebné shromáždění, sestry a bratři, milí studenti.

Včera (tj. 28. října 1918) jsme si připomínali ledacos z našší národní státnosti. K té přináleží též vzpomínka na bratrovraždu, Boleslav zabil Václava, či na „genocidu“ – Přemyslovci vyvražдили Slavnikovce. Vražda (tím spíše bratrovražda) je tak závažný zločin, že se s ní formou vyprávění vyrovnávají těžce mnohé kultury. Římané (bájně vyprávění, v němž Romulus zabil Rema), Egypťané (mýtus o zabití Usira bratrem Sutechem). Bible hned v případech prvních dětí prvních rodičů vypráví příběh o zabití, Kain zabil Abela. Očividně zabíjení (vražda) hýbe světem, ovšem – díky Bohu – nejen zlo(čin) či násilí. A právě to je stěžejním poselstvím biblického textu.

Začneme-li u Adama a Evy, setkáme se u nich se stejným typem selhání jako u Kaina a Abela, se selháním, které „přežije“ i potopu lidstva v rodičovsky i lidsky nedůstojném „činu“ Noeho. Všichni jmenovaní neunesli svůj díl odpovědnosti za druhé, stejně závažná potíž vyplývala z toho, že každý z nich nepřijal svou vinu. A jen od momentu přijetí vin před Bohem je možná změna člověka, změna ve smýšlení (novozákonní *metanoja*) i změna života.

Adam se vymlouvá na Evu, Eva na Adama. Kain na Boží otázku – „Kde je tvůj bratr?“ – odpověděl neodpovědně: „Cožpak jsem strážcem svého bratra já?“ A v jaké míře neunesl svou odpovědnost Noe? Přežil potopu a nakonec ho „vidíme“ opilého se válet po zemi. I on selhal v odpovědnosti za druhé. Kéž by děti nebyly „diváky“ takového obrazu v rodině. Kumulaci neodpovědného bytí lidstva před Bohem vyjadřuje biblický text: „Zalitoval, že na zemi stvořil člověka, a trápil se ve svém srdci.“ (Gn 6,6)

Na prvních stránkách Bible se děje následující pohyb (dle Jana Hellera): vztah – nevztah – nadnevztah. Jsme stvoření pro vztahy, pro vztahy nás lidí mezi sebou, pro vztah s Bohem. Adam a Eva svůj svět přeměnili v chaos tím, že nerespektovali hranice dané Bohem. Stvořitelem k bytí utvořený a vdechnutý vztah komplikuje lidský nevztah. Ten je vyhocen nadnevztahem, totiž zabitím. Smrtí vztah končí, a proto je smrt tak hrozná, tím spíše je-li násilná. Jedno „manželství“ prožije šílené rozpětí: jedinečný vztah Boha spolu s lidským párem, vzájemný nevztah Adama, Evy, a v jádru též nevztah s Bohem, a nadnevztah, kterýžto vnáší do mladého světa jejich dětí, tedy bratrovraždu.

Tím klíčovým společným jmenovatelem lidských příběhů z prvních jedenácti kapitol Bible je neodpovědnost. Slovo „odpovědnost“ a slovo „druhý“ v hebrejštině souzní. Odpovědnost se hebrejsky řekne *achrajut* a druhý (jiný) se hebrejsky řekne *acher*. Odpovědnost není virtuální, není ideou. Je vždy konkrétní a osobní. Jsme odpovědní každému, kdo je oprávněn vyptávat se. Odpovědní jsme tehdy, když odpovídáme. A Bůh Hospodin má právo vyptávat se.

Velké poučení judaismu i křesťanství zní: MILOVAT NESTAČÍ, JE TŘEBA I NASLOUCHAT. Prvé je naslouchat, následně lze odpovídat. To platí ve vztahu s Bohem i ve vztazích s nejmilovanějšími, pak se vzdálenými lidmi.

Hluboká neodpovědnost, ba netečnost lidí vůči Bohu, je jedinečnou a výstižnou zkratkou zachycena v biblickém vyprávění o zrůdách. (Gn 6,1–5)

Otázkou – Kdo jsou dosl. „synové těch bohů“? – se nebudeme zabývat. Zájemci si mohou tradici možných výkladů vyhledat u našich starozákonníků.¹ Ať už šlo o kohokolí, v každé možné interpretaci jde o nerespektování Bohem daných hranic. Soustředíme se na otázku – **Kdo jsou „zrůdy“?** Slovo „zrůdy“ se v Písmu nachází jen třikrát, zde v Genesis a dvakrát v Deuteronomiu 13,33. Trojí výskyt nám moc neosvětlí. Ale původní znění ano (vypadlíci – hebr. *nefilim*, vypadlec – hebr. *nefel*). Slůvko je **odvozeno v hebrejštině od slovesa „padat“, „vypadnout“**. Podstatné jméno odvozené od tohoto slovesa „vypadlec“ má v Písmu taktéž trojí výskyt a vždy jde o bytost vypadlou z těla matky potratem. (Jb 3,16; Ž 58,9; Kaz 6,3) Ve staré tradici a také u soudobých vykladačů se setkáme s vysvětlením, že jde o **bytost vypadlé jakoby rukou Pána Boha**. Ne že by Bůh byl nešikovný jako porodní bába, které dítě při porodu vypadlo z dlaní, což se ve starověku stávalo. Vypadlíci vypadli Pánu Bohu z rukou svou svévolností = nerespektováním řádu, hranic, rytmu daného Bohem. Vypadlík je člověk, který si vůči Bohu i tvorstvu neodpovědně dělá, co chce. A jelikož byl „každý výtvar lidské mysli i srdce byl v každé chvíli jen zlý“ (Gn 6,5), **Bůh „zalitoval“** že stvořil člověka a „**trápil se**“.

Sloveso litovat, lze přeložit také jako „**mít bolest**“. V původním hebrejském znění nalézáme termín, jehož zvukomalba sama o sobě mluví, hebrejské slovo *nácham* napodobuje přirozený zvuk. Jaký? Reálný, **hluboký povzdech**.² A matkám hodným toho titulu ani otčům hodným toho postavení není třeba víc vysvětlovat.

A jak se Bůh trápí? Opět jde o **poselství o Bohu, kterému ženy porozumí lépe než muži**. Totiž **první výskyt slova trápení** (odvozeného od slovesa „trápit se“, „mít bolest“) nalezneme v Gn 3,16. Tedy ve zmínce, že žena bude mít bolest v těhotenství i při porodu. **Bůh se pro vypadlé z Jeho rukou (jejich chtěním a přičiněním) trápí a bolí Ho to, jako bolí či trápí porod prvoroditelku. Bůh z tvého propadu do zrůdnosti vzdychá a bolí Ho to, ale s tebou to nic nedělá? Co jsi za člověka?** Ústřední poselství tohoto biblického vyprávění volá po EMPATII, po **SOUCÍTĚNÍ ČLOVĚKA S BOHEM**. **Nejvyšší bohové sousedů starého Izraele (Egypta a Mezopotámie) byli neteční, lidským příběhem nepohnutelní**. Ne tak Bůh Hospodin. Právě empatie je tmelem společnosti, rodiny, manželství. **Vcítění do druhého nám nedovoluje lásku nahradit donucováním a vztah násilím**.

Jak se zachovat, když mi je Bohem zjeveno, že jsem zrůda? Milovat, naslouchat, žít odpovědně. Jak jednat, když ti, na kterých mi záleží, vypadnou Pánu Bohu z rukou? Zasadit se za ně (jako Abraham nebo Mojžš – ne tak Noe). Zkrátka: zasadit se proti Bohu vlastní osobou za ty, kdo Boha trápí, je způsob jak Boží vzdychání „přetavit“ v úsměv a Boží bolest v radost. To lze vyznávat pro lásku Kristovu a žít jen Jeho zmocněním.

AMEN.

Praha – Vinohrady 28. 9. 2018

¹ BENEŠ, J.; VAĎURA, P. *Pradějiny*. Praha: Kalich, 2010, s. 160–180. BIČ, M. a kol. *Výklady ke Starému zákonu*. Praha: Kalich, 1991, s. 49–52. HELLER, J. Božané a zrůdy – (Gn 6,1–4). In: HELLER, J.; PRUDKÝ, M. *Obtížné oddily knih Mojžšových*. Kostelní Vydří, KN, 2006, s. 42–47. ŽÁK, V. *Na počátku: Výklad knihy Genesis*. Praha: Evangelické nakladatelství, 1990, s. 82–87. *Výklady Bible kralické: Starý zákon*. Tábor 1885. *Bible kralická šestidílná*. Praha: ČBS, 2014.

² Termín „onomatopoický“ je složen ze dvou řeckých slov: z řeckého *onoma* = jméno či slovo, *poieo* = vytvořit). Viz *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998, heslo „onomatopoický“, s. 543.